

MOEILIKHEDEN BIJ HET VERKRIJGEN VAN SERA; DE GEVOLGEN VAN EEN ONGEVAL

*Door: J.M. W. Mavromichalis,
Beukenlaan 85, 5741 DX Laarbeek.
0492-465966.*

■ INLEIDING

In *Litteratura Serpantium* jrg. 16, pag. 164 e.v. schreef ik over moeilijkheden die een gifslangenhouder moet overwinnen om in het bezit van sera te komen. Op dit artikel heb ik maar liefst één reactie gekregen, een reactie die later van onschatbare waarde is gebleken. Een zekere Bert van de Pijpekamp uit Zaandam vertelde mij naar aanleiding van mijn artikel, dat hij in het bezit was van een snake bite kit met polyvalent serum voor Zuid-Afrika. Hij wilde deze kit tegen kostprijs ook aan mij beschikbaar stellen. Zo kwam ik in februari 1997 in het bezit van polyvalent serum voor Zuid-Afrika dat de beten kon neutraliseren van de volgende slangensoorten:

Tevens bevatte de kit een tourniquet, een drukverband, een uitzuigset plus een steriele naald en spuit. Het serum was verpakt in twee ampullen van 10 ml; bij dit set zaten duidelijke instructies voor medisch personeel. Bert vertelde me ook, dat hij me, omdat hij jaren in een ziekenhuis werkzaam was geweest in Zuid-Afrika, nog zo'n set kon bezorgen. Tevens had hij daar de nodige ervaring opgedaan met gifslangen en ongevallen met deze dieren. Hij heeft me veel adviezen gegeven waar ik later veel aan heb gehad toen ik een ongeval van dichtbij meemaakte. Na het lezen van mijn artikel was hij ervan overtuigd, dat ik thuis direct over serum moest beschikken. Vooral bij slangen van de familie Elapidae is het vaak van levensbelang om direct serum voorradig te hebben bij een onverhoopt ongeval, iets wat in alle betrouwbare literatuur ook te lezen valt.

ADDERS	COBRA'S	MAMBA'S
<i>Bitis arietans</i> <i>Bitis gabonica</i>	<i>Hemachatus haemachatus</i> <i>Naja nivea</i> <i>Naja melanoleuca</i> <i>Naja haje</i> <i>Naja mossambica</i>	<i>Dendroaspis angusticeps</i> <i>Dendroaspis jamesoni</i> <i>Dendroaspis polylepis</i>

Harm Boerema uit Groningen mag ik hier ook niet onvermeld laten. Hij heeft mij veel literatuur gegeven over gifslangen, gifslangenbeten en een compleet instructieboek voor de arts in geval van een beet. In dit boek stond stap voor stap vermeld wat een arts voor handelingen moet verrichten bij beten van diverse soorten gifslangen. Tevens kreeg ik van hem $\pm$ 148 gedocumenteerde beschrijvingen van ongevallen met verscheidene soorten gifslangen en hun afloop. Behalve dit alles had ik verder nog een beet-setje van de firma Aspivenin, een zogenaamd vacuümpompje tot mijn beschikking thuis en had een kennis me een cursus 'dokterassistentie' gegeven. Zo meende ik als gifslangenhouders op een verantwoorde manier met mijn hobby bezig te kunnen zijn.

■ HET ONGEVAL

Bij mij in de woonwijk in Beek en Donk woont een goede vriend van me, die samen met zijn vriendin gifslangen houdt. Dennis is 24 jaar, houdt al jaren slangen en sinds twee jaar ook gifslangen. Deze laatste dieren houdt hij in een terrarium met schuifstelsel, zonder daar ooit problemen mee te hebben gehad.

In de nacht van zondag 30 november op 1 december, om kwart over twaalf, belde zijn vriendin me in paniek op met de mededeling dat Dennis gebeten was. Gewapend met mijn sera uit de koelkast haastte ik me naar hun adres. Onderweg realiseerde ik me, dat ik niet wist welke soort slang Dennis gebeten had. Zijn vriendin vertelde me toen ze me binnen liet, dat de boosdoener een exemplaar van *Naja mossambica* was geweest, en dat deze cobra nog los boven zat. Ik vertelde haar direct

een ambulance te bellen en te zeggen dat het een slachtoffer van een cobra-beet betrof en dat snelheid geboden was. Het was toen nog geen tien voor half één. Dennis was boven en hij vertelde me dat de cobra hem in de voet had gebeten. Hij had de beet al uitgezogen met de vacuümpomp, maar de wond begon steeds meer te branden. Hij had zijn veiligheidsbril nog op (*Naja mossambica* is een spugende cobra) en was met een zogenaamde 'grab-stick' de cobra aan het vangen die op dat moment zeer agressief was en haar gif in het rond spuwde. Ik nam bril en grab-stick van mijn vriend over en stelde de cobra veilig. Daarna zette ik Dennis op de bank, stelde hem op zijn gemak en bracht een tourniquet aan bij zijn knie en vervolgens een drukverband op de beet zelf. Uit de literatuur had ik begrepen dat hij rustig moest blijven en omdat ik het serum tegen deze slangensoort bij me had kon ik mezelf en slachtoffer en vriendin rustig houden.

Het was ongeveer vijf over half één toen er politie arriveerde. Schijnend met hun lampen kwamen de agenten binnen. Ik legde hun uit dat de slang gevangen was en dat er serum beschikbaar was waarna ze weer vertrokken. Om tien over half één kwam de ambulance. Ook de bemanning daarvan durfde niet zonder meer binnen te komen, ook hen moest ik eerst op hun gemak stellen. Pas daarna wijdden ze hun aandacht aan de patiënt. De symptomen bij Dennis waren alleen nog een brandende pijn bij de beet en een lichte zwelling van zijn voet. De ambulancebemanning werd kwaad op me, omdat ik het serum nog niet had toegediend, maar ik zei hun eerst de instructies goed door te lezen en het serum pas daarna te gebruiken: het toedienen

van serum is immers niet altijd zonder gevaar in verband met een shock. Omdat ik op dat moment het meeste van gifslangen afwist, vroeg het personeel mij mee te gaan naar het ziekenhuis. Dennis' vriendin zou met de auto nakomen.

Op weg naar het ziekenhuis in Eindhoven en nog niet zo ver van Beek en Donk vandaan, begon Dennis plotseling wild te schokken; ook zijn praten werd steeds onsamenhangender. Dat maakte mij duidelijk, dat er sprake was van een zeer ernstige beet. Ondanks dat de wond goed uitgezogen was begonnen de symptomen van de beet van een slang met neurotoxisch gif steeds duidelijker te worden. Dat het een spuwende cobra was geweest die gebeten had zou wel eens kunnen betekenen dat er veel gif in de wond gekomen was. In Dennis' voet waren de twee tandafdrukken duidelijk te zien.

De broeders in de ambulance vonden nu ook dat Dennis direct serum toegediend moest krijgen. De ambulance remde af - we reden op volle snelheid - en de patiënt kreeg 1 ampul intramusculair in zijn rechterbil. Tijdens deze handeling viel de andere ampul op de grond, maar gelukkig viel hij niet kapot. Een kilometer of vijf verder remde de ambulance opnieuw en dienden de broeders de tweede ampul toe.

Zo kwamen uiteindelijk om een uur of één in het Catharinaziekenhuis in Eindhoven aan. Op de eerste hulp wist niemand wat er moest gebeuren. We gaven het instructiebriefje dat bij het serum zat af, waarna er meteen naar het Havenziekenhuis in Rotterdam werd gefaxt. Dennis was intussen bij vlagen helder; hij dacht zelf, dat hij het niet zou halen. Hij bleef maar

klagen over een brandende pijn. Zijn voet werd steeds roder, een roodheid die ook steeds meer omhoog klom. Eén van de behandelende artsen vroeg me letterlijk: 'Wat kunnen we hier nou van verwachten?' Ik vertelde hem over de gevolgen van een cobra-beet en dat het gif waarvan hier sprake was ook zeer sterk weefselvernietigende eigenschappen heeft. De arts besloot Dennis op de intensive-care-afdeling aan de monitor te leggen om zijn lichaamsfuncties in de gaten te houden. Hij ging er steeds slechter uitzien. Ook begon hij nu misselijk te worden en ging steeds meer lijden onder de toenemende pijn. Hij klaagde over een brandende pijn en kon op dat moment niets meer op zijn voet verdragen, zelfs een laken was teveel.

Het was inmiddels half twee geworden en Dennis' vriendin en ik werden van de afdeling gestuurd. Een arts vertelde ons, dat ze zo snel mogelijk meer serum zouden laten komen. Die nacht werd daarvoor heel Nederland afgebeld. We kregen het advies om maar naar huis te gaan; we mochten om het half uur met i.c. bellen om te vragen hoe het er voor stond met Dennis.

Om drie uur vernamen we, dat er nog steeds geen serum was gevonden. Ook Walter Gertreuer, die door het ziekenhuis gebeld was, kon niet helpen daar zijn serum verlopen was. Dennis bleef klagen over de pijn, maar omdat de artsen niets wisten van zo'n vergiftiging konden ze hem slechts een paracetamol geven tegen de pijn. Tetanus-injecties waren niet nodig; Dennis is militair en had een zogenaamde 'stereo-prik' gehad. Ook had hij dat jaar injecties gehad i.v.m. uitzending naar Afrika. Het enige wat ze hem nog meer gegeven hebben is

augmenten, een antibioticum tegen infecties. Deze kuur heeft hij nog weken daarna moeten volgen. De artsen konden op dat moment niets meer voor Dennis doen dan het drukverband laten zitten.

Om 10 voor vijf faxte het Havenziekenhuis terug naar de i.c. en kregen de doktoren de beschikking over de medische informatie waarmee Dennis geholpen kon worden. Serum was er overigens nog steeds niet gevonden. Het Havenziekenhuis adviseerde: de wond niet uitzuigen en géén serum toedienen! Eerst acht uur afwachten. Persoonlijk ben ik van mening dat je wel degelijk serum moet toedienen bij een beet van *Naja mossambica*. Deze slang heeft

een dun gif dat vlug opgenomen wordt door het weefsel. En zonder tegengif zou er dan ook wel eens veel schade aan het weefsel aangericht kunnen worden. Vanwege de kleine tanden van deze cobra-soort heeft het uitzuigen van de beet m.i. een nuttig effect gehad. De twee cups die Dennis zelf uitgezogen heeft hebben er zeker toe bijgedragen, dat de gevolgen niet erger zijn geweest dan nu het geval is geweest.

Mijn vriend heeft een erg zware nacht gehad waarin hij de pijn nauwelijks heeft kunnen ver-

Naja mossambica spuit haar gif naar een aanvalleur. (Uit: J. Marais, Fascinerende slangen, pag. 15)

dragen. Na twee dagen i.c. is hij naar een gewone zaal gegaan. Daar is hij studieobject geweest van drie chirurgen die geen van allen iets konden utricten. Ook zij achtten het verstandig om de uitwerking van het gif eerst af te wachten. Er werd nog even gevreesd voor de tenen aan de gebeten voet, maar gelukkig kon Dennis die blijven bewegen. Met een pen hebben de artsen overigens telkens de 'roodheidsgrens' op zijn been aangetekend om in de gaten te houden of het gif zich verder verspreidde. Uiteindelijk zijn de strepen niet ver-

der dan de helft van zijn onderbeen gezet hoeven te worden. Na de derde dag maakte het gif een terugtrekkende beweging.

Na vier dagen ziekenhuis mocht Dennis vertrekken. Wel moest hij zijn been goed laten rusten. Na twee weken kon hij een beetje op krukken lopen. In de vierde week kreeg hij een infectie op de plaats van de beet. Omdat hij militair is, werd Dennis op zijn legerbasis behandeld. De arts vond bij nader onderzoek nog een giftand in de wond! Daarna is Dennis met zijn voet in de biotex gaan zitten, waarna de wond mooi geheeld is in vijf weken. Nu, zestien weken later, is hij weer in dienst en gaat het prima met zijn voet.

■ HET VERVOLG

Intussen was Dennis' huisarts bij hem thuis geweest. Die vond dat hij geluk had gehad dat er serum beschikbaar was geweest. De huisarts had de begeleidende instructies van het gebruikte serum aan de plaatselijke apotheker gegeven. Die moest nu regelen dat er nieuwe ampullen kwamen. Die kon hij uiteindelijk leveren voor minimaal f 600,-; het kon zelfs nog meer worden.

Toen zijn we zelf maar contact gaan zoeken met het instituut in Zuid-Afrika. Een goede kennis van me, Wim Daamen, lukte het, om binnen een week serum thuis te krijgen en wel 3 ampullen voor ± f 700,- die in zijn koelkast kwamen te liggen. Ook Dennis bestelde nu zelf meteen vier ampullen en vanwege een gunstigere dollarcoers kostten die hem ook ± f 700,-. Bij publicatie van dit artikel zijn er in Nederland al negen ampullen polyvalent serum-Zuid-Afrika. Het lijkt me verder nuttig om de gegevens van

de leverancier ter beschikking van iedere gifslanghouder te stellen, vandaar dat die als bijlage achter dit artikel volgen. Wie wil kan nu zelf zijn serum bestellen. Het is gemakkelijk om nu, eventueel samen, vanwege de vrachtkosten, het gewenste tegengif te bestellen. Ons serum is houdbaar tot eind 1999. In geval van nood mag iedereen een beroep op ons doen.

Er wordt inmiddels ook gewerkt aan polyvalent serum voor Crotalidae. Uiteindelijk kan er in Nederland dan een serum-depot beschikbaar komen waardoor sterfgevallen als gevolg van een gifslangenbeet voorkómen kunnen worden. In Duitsland is zoiets al jaren geregeld. Dat het nuttig is om zelf goede medische instructies beschikbaar te hebben is door dit ongeval wel duidelijk geworden: het had ons vier uur tijdsbesparing opgeleverd.

Ik hoop met dit artikel ertoe bijgedragen te hebben, dat nu meer mensen met gifslangen in hun verzameling ervan overtuigd zijn geraakt dat het noodzakelijk is om serum in huis te hebben.

■ BIJLAGE

Ik heb het serum besteld bij:

SA Vaccine Producers (Pty) Ltd. Rietfontein
Box: 28999, Sandringham 2131. South Africa.
Tel. (011) 882-9940
Fax: (011) 882-0812

Bankgegevens:
SA Vaccine Producers (Pty) Ltd.
First National Bank
CNR St.-Davidson & Girton Streets
Parktown